

N:o 5.

Ank. till Riksd. Kansli den 26 Mars 1874, kl. 1 e. m.

*Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande, an-
gående föreslagna åtgärder för att åstadkomma skynds-
ammare offentliggörande af Riksdagens förhand-
lingar.*

I detta ämne hafva två motioner blifvit inom Första Kamraren väckta och till Utskottet remitterade:

den *ena* af Herr *Carlson, F. F.*, som, med erinran om den stora vigten deraf att Riksdagens förhandlingar blefve tidigt och med noggrannhet offentliggjorda, anmärker huru otillfredsställande denna sak är ordnad hos oss, enär det s. k. riksdagstrycket väl meddelar fullständigt Kamrarnes diskussioner men utkommer först flera veckor efter sedan de blifvit hållna, och huruledes bland svårigheterna, som möta en bättre anordning af denna angelägenhet justeringsrätten framstår, hvilken, så länge den är i grundlagen stadgad, har till följd, att en redogörelse, som ord för ord återgifver talarens yttrande, alltid måste finnas; föreställande sig dock motionären den utväg stå öppen, att bredvid det ordagranna protokollet anordna en kortare redogörelse för de särskilda afgifna yttrandena, hvilken kunde ofördröjligen delgifvas allmänheten och tillika gagna såsom ett försök att öfvergå till ett annat och riktigare sätt att meddela Kamrarnes förhandlingar; och om, fortfar motionären, fyra snabbskrifvare och en reviderande förste notarie inom hvardera Kamraren anställdes, skulle en trogen bild af förhandlingarne kunna åstadkommas och med ringa tidsutdrägt

Bih. till Riksd. Prot. 1874. 8 Saml. 2 Afd. 1 Band. 4 Häft.

offentliggöras, i sammanhang hvarmed den anordning skulle kunna vidtagas att, med ledning af denna redogörelse, efter riksdagens slut, en sammandragen öfersigt af densamma förhandlingar uppsattes, hvilken, om den genast utgäfves, förmodas skola vinna en stor spridning; på grund af hvilket allt motionären föreslår, att åtgärder måtte vidtagas för offentliggörande af en i nummerföljd utkommande tryckt skrift, som upptoge, jemte underrättelse om Kamrarnes öfverläggningsämnen, omröstningar och beslut, en fortgående redogörelse för det hufvudsakliga innehållet af de särskilde talarnes yttranden, äfvensom att, så snart som möjligt efter Riksdagens slut, en kortfattad öfersigt af dessa förhandlingar måtte tillhandahållas allmänheten. Den *andra* motionen i ämnet är väckt af Herr *Fröman, N. A.* Äfven denne motionär framhåller angelägenheten af ett tidigare meddelande till allmänheten af hvad vid riksdagen förekommer. Han anser likväl det af den förre motionären föreslagna dubbla antecknandet af talarnes yttranden, nemligen dels för det ordagranna protokollet, dels för en mera kortfattad framställning af desamma, ämnad att skyndsammare offentliggöras, vara öfverflödig och håller före, att begge ändamålen skulle kunna vinnas genom *en* anteckning, men förutsätter likväl, såsom vilkor därför, ett ändamålsenligare ordnande af protokollsföringen, så att i spetsen för densamma sättes en person, så afönad att han kan uteslutande egna sig åt detta uppdrag, hvilken person skulle hafva ett afgörande inflytande på protokollisternas tillsättning, men deremot ensam ansvara för ej allenast att det ordagranna protokollet blefve på sin tid ordentligt uppsatt och fullständigt aflemnadt till trycket utan ock att en sammanfattning deraf, upptagande öfverläggningsämnena, besluten och talarnes yttranden, i korthet återgifna, trycktes och under vanliga förhållanden utgäfves inom kortare tid, exempelvis fyrationåttio timmar efter slutet af den öfverläggning det omfattade; och skulle för sådant ändamål nödiga arbetskrafter ställas till nämnde protokollsföreståndares förfogande. Mellan riksdagarne skulle denne protokollsföreståndare lemna undervisning i snabbkrifningskonsten, för att bilda erforderligt antal personer, skicklige att biträda honom under riksdagarne. En och samma protokollsförande skulle ansvara för protokollet i begge Kamrarne, på sätt förhållandet vore i våra grannländer Danmark och Norge, från hvilka länder förebilden till den föreslagna inrättningen vore hemtad; och lägger motionären synnerlig vikt derpå, att denne protokollsföreståndare, som till en början skulle antagas på ett år i sender, måtte blifva tillsatt under nu pågående riksdag för den nästkommande, på det att han skulle vara i tillfälle att bereda sig för nästa riksdags arbete och förse sig med erforderliga biträden. I öfrigt åsyftar äfven denne motionär att, genom det af honom föreslagna sätt att inför allmänheten redogöra för Riksdagens arbeten, behovet af det ordagranna protokollets *tryckning* så småningom skall försvinna, och i den minskning af riksdagskostnaderna,

som derigenom skulle uppstå, förväntar han en ersättning för de ökade utgifter, den ifrågakända tryckningen af dubbla protokoll komma att medföra; sammanfattande motionären sitt förslag i den hemställen, att vid innevarande riksmöte för det nästföljande och vid hvarje kommande riksmöte för det efterföljande måtte, i den ordning, hvarom Kamrarne sinsemellan öfverenskomma, tillsättas en protokollsföreståndare med rättighet att på protokollisternas tillsättning i begge Kamrarne ega det inflytande, som läte sig förenas med gällande Riksdags-ordning och de särskildt för hvardera Kammaren antagna arbetsordningarne, och att erhålla det arbetsbiträde, han visade sig för ändamålet behöfva, men med skyldighet icke allenast att under riksmötena ansvara ej mindre för de muntliga öfverläggningarnes ordentliga autecknande och uppsättande i begge Kamrarne än ock för så väl det ordagrauna protokollets aflemnande till tryckning på föreskrifven tid som för upprättande och befordrande till trycket inom kortaste tid, under vanliga förhållanden ej öfver fyratioåtta timmar, efter slutet af det plenum, för hvars förhandlingar redogöres, i särskild skrift eller tidning, af en sammanfattning utaf nämnda protokoll, innehållande öfverläggningsämnena, besluten och talarnes yttranden i sin helhet eller i förkortning, allt efter omständigheterna, utan ock att mellan riksdagarne, kostnadsfritt eller mot någon ringare ersättning, allt i mån af den aflöning Riksdagen tillerkänner honom, meddela undervisning i stenografi åt dertill hugade personer; och borde slutligen det Utskott, till hvilket motionen hänvisades, vara oförhindradt att i ofvantiutagna bestämningar göra de jemkningar och tillägg, som kunde finnas för ändamålet lämpliga.

Det ämne, som genom nyss anförda motioner blifvit bragt å bane, har vid flera pågående riksmöten utgjort föremål för öfverläggningar inom Riksdagens Kamrar, men dervid har saken stannat. Detta bevisar emellertid ej allenast, det ett behof förefinnes att tillfredsställa, beträffande sättet för offentliggörande af hvad vid våra riksmöten sig tilldrager, utan ock att mer än vanliga svårigheter uppstå sig emot hvarje försök att, i hvad denna sak rör, åstadkomma ändring i bestående förhållanden.

Hvad nämnda behof angår, är det ej endast den enskilde riksdagsmannens, som har grundadt anspråk på att hans åsigter och hvad han gör för deras genomförande, med ett ord hans verksamhet, kommer i en fullständig och tillförlitlig framställning till hans kommittenters kunskap, utan ock dessa kommittenters, ja hela den stora allmänhetens, som har ett berättigadt intresse att få veta, hvad deras förtroendemän göra eller låta i fosterlandets viktiga angelägenheter. Men hvarken det ena eller andra af dessa behof kan finna sig tillfredställt vare sig af meddelanden, som komma till allmänhetens kunskap i rätt tid men icke äro fullständiga och tillförlitliga, eller af sådana, som väl i sistberörda hänseenden motsvara billiga fordringar, men komma så sent,

att det allmänna intresset hunnit vända sig från den sak, om hvilken de handla, och fästa sig vid nyare föremål. I begge fallen är sålunda det representativa samhällsskicket i saknad af ett bland dess livsvilkor, en oafbruten vevverkan emellan representanterna och de representerade.

I de stora staterna, der en representation eger rum, har tidningspressen vanligen påtagit sig skyldigheten att uppehålla nämnda vevverkan, men i de mindre staterna, exempelvis i grannländerna Danmark och Norge, der spridningen af tidningspressens alster icke är så stor och inkomstbringande, att han mäktat utföra nyssberörda värf, hafva representationerna sjelfva måst taga det om händer. Så låter t. ex. Stortinget i Norge, såsom bekant är, utgifva "Stortingstidender", som innehålla så väl Odels- som Lagthingets förhandlingar, upptagande öfverläggningsämnena och besluten samt talarnes yttranden i sin helhet eller i förkortning, efter omständigheterna, och utkommer efter regel — om ock undantag icke så sällan inträffa — inom fyratioåtta timmar efter det sammanträdes slut, för hvilket redogörelse lemnas. Likaså afgifvas efter Stortingets slut så kallade "Storthingsefterretninger", som utgöra en öfversigt af allt som vid Stortinget förekommit och blifvit beslutadt. Begge dessa publikationer omfattas i hela landet med stort intresse och hafva en betydlig spridning. Äfven hos oss besörjer representationen offentliggörandet af sina förhandlingar, men sättet hvarpå detta verkställes har, såsom redan blifvit anmärkt, icke lyckats motsvara vare sig representanternas eller allmänhetens anspråk, och orsaken härtill är icke svår att finna. När nemligen öfverläggning uti någon af Riksdagens Kamrar egt rum i ett ämne, utkommer det deröfver hållna protokoll först två, oftast flera veckor efteråt. Det innehåller då visserligen talarnes yttranden i hela deras utförlighet ordagrant återgifna, men ämnet för öfverläggningen finnes i detta protokoll ej närmare omförmäldt. Detta måste sökas i det så kallade bihanget till protokollet, der i *ett* häfte återfinnes den motion, som först bragt ämnet å bane, i *ett annat* Utskottets deröfver afgifna utlåtande. Protokollet är sålunda icke i och för sig njutbart, och den läsande allmänheten, som är van att i offentliga meddelanden, såsom t. ex. i de allmänna tidningarne, finna ämnena framställda i en på läsarnes bekvämlighet beräknad anordning, skyggar tillbaka för den till ett ordentligt studium sig närmande läsning, som våra riksdagsprotokoll, i deras närvarande form, påkalla. Dessa kunna följaktligen knappast påräkna andra läsare än sådana, som hafva någon anledning att åt de der afhandlade frågor egna forskarens möda — en omständighet, som torde vara tillräcklig att förklara, hvarföre Riksdagens bemödande att gifva åt riksdagstrycket en allännare spridning genom detsammas tillhandahållande i bokhandeln till ett särdeles lågt pris och dess kostnadsfria försändande med posten till afnämne i landsorten från allmänhetens sida rönt så ringa uppmuntran. Och om, i följd häraf, en nog

ytlig kunskap om Riksdagens vigtiga arbeten råder hos landets befolkning, behöfver orsaken dertill icke vara bristande intresse för fosterlandets angelägenheter; allt kan bero derpå, att Riksdagen ännu icke lyckats finna den rätta vägen, det lämpligaste sättet, att meddela sig med allmänheten.

Men för de många redan gjorda försöken i denna riktning hafva rest sig hinder, dem allmänheten sannolikt icke anar, men hvilka Utskottet i sina sträfvanden att i denna angelägenhet något uträtta, nogsamtt fått lära känna.

Bland dessa hinder framstår först föreskriften i 76 § Riksdags-ordningen angående justering af de i Riksdagens Kamrar förda protokoll. Så länge föreskriften härom kvarstår, kan ett protokoll icke erhålla officiel betydelse, innan det blifvit justeradt, och enligt Kamrarnes arbetsordningar behöfver icke ett protokoll vara justeradt, och är följaktligen ej heller färdigt att lemnas till trycket, förr än sju dagar efter det sammanträde, hvarunder det hållits, och, om Kammaren ej har sammanträde på sjunde dagen, får med justeringen dröja ännu en eller annan dag.

Det kunde någon gång förtjena att undersökas huruvida denna justering — när den, hvad innehållet af talarnes yttrande vidkommer, verkställes icke inför Kammaren, som kan vitsorda hvad som yttrats eller icke yttrats, utan af hvarje talare för sig i Kammarens kansli eller hans hem — länder till fromma för protokollets historiska sanning eller tvärtom, och följaktligen, om densamma medför någon nytta, som i ringaste mån ersätter den förlust af tid, hon vållar i riksdagsförhandlingarnes offentliggörande. Till en sådan undersöknings företagande har likväl Utskottet nu icke någon anledning, enär de förslag, som såväl vid föregående som vid detta riksmöte blifvit väckta angående riksdagsförhandlingarnes skyndsamma utgifvande af trycket, af skyldig vörndnad för grundlagens bud, icke ifrågasatt någon ändring i sättet för det ordagranna protokollets justering och befordrande till trycket i sinom tid, utan i stället åsyftat att bredvid nämnda protokoll tillvägabringa en redogörelse för hvad vid Riksdagen sig tilldrager, hvilken skulle tidigare än det ordagranna protokollet tryckas och tillhandahållas allmänheten. Vid genomförande af dessa förslag yppa sig dock andra svårigheter, än dem protokolljusteringen medför; och för dessa skall närmare redogöras vid den särskilda behandling Utskottet nu går att egna ofvan intagna, vid detta riksmöte väckta och till Utskottet hänvisade motioner.

Hvad först angår Herr Carlsons motion, innefattar densamma två förslag: *det ena*, att under riksdagens lopp genom anställande i hvardera Kamraren af fyra snabbskrifvare och en reviderande notarie, förhandlingarne skulle antecknas och offentliggöras i en uti nummerföljd utkommande tryckt skrift, som upptoge, jemte underrättelse om Kamrarnes öfverläggningsämnen, omröstningar och beslut, en fortgående redogörelse för det hufvudsakliga innehållet,

af de särskilde talarnes yttranden; och *det andra*, att, så snart som möjligt efter riksdagens slut, en kortfattad öfversigt af dess förhandlingar skulle tillhandahållas allmänheten.

Denna motion afser sålunda åtgärder, som redan under detta riksmöte skulle vidtagas och hvilkas verkställbarhet följaktligen måste bedömas efter förhanden varande omständigheter.

Första frågan blifver då den: finnes för ändamålet nödiga snabbskrifvare att tillgå? Denna fråga måste, efter allt hvad Utskottet kunnat utforska, nekande besvaras. Kamrarna hafva icke ens lyckats erhålla erforderligt antal personer för de platser inom kanslierna, till hvilka snabbskrifvare åstundats. Men det har blifvit påstådt — och påståendet har nog sin riktighet — att till den befattning, Herr Carlson ifrågasatt, snabbskrifvare icke oundgängligen erfordras. Erfarenheten har visat, att personer utan tillhjälp af en sådan färdighet kunnat, på ett fullt tillfredsställande sätt, redogöra för riksdagsförhandlingar. Men då detta medgifves, läser å andra sidan icke kunna förnekas, att ju ringare den mekaniska färdigheten att anteckna talarnes yttranden är, desto större måste den andliga förmåga att uppfatta, i minnet behålla och i skrift återgifva samma yttranden vara. Det fordras alltså för att sätta detta förslag i verket utmärkt skicklige män, minst två eller tre i hvardera Kamraren. Dessa äro icke lätt funna, och om det lyckas finna dem, huru kunna frigöra dem från andra bestyr, vid hvilka de äro anställda, och vinna dem för Riksdagens tjänst? Detta har Utskottet ansett nu icke kunna ske, åtminstone ej utan tidsutdrägt, som för hvarje dag skulle hafva minskat nyttan af företaget, och utan kostnader, som, vid nyssnämnda förhållande, mindre än eljest kunnat motsvara nyttan; hvarföre Utskottet måst afstå från tanken derpå, helst andra lika betänkliga hinder för företaget i dess helhet, som här nedan skall visas, yppat sig.

Om nemligen äfven de för förslagets genomförande erforderliga personer kunnat anskaffas, hvarest skulle de lämpligen fått sina platser i Kamrarnes trånga och i akustiskt hänseende så ofördelaktigt lottade sessionsrum, der icke ens de nu tjänstgörande protokollisterna, som skulle fortfara i sitt arbete, äro rätt väl placerade?

Vore och dessa hinder öfvervunna, och utsigten att få de för ifrågavarande redogörelse nödiga anteckningar och uppsättningen af talarnes yttranden ordentligt och väl verkställda fullt betryggad, så återstode i allt fall tryckningen och spridningen af samma redogörelse.

Hvad nu först tryckningen angår, torde det förhållande vara allmänt kunnigt, att boktryckerierna i hufvudstaden äro mer än vanligt öfverhopade af arbete. Till bevis derpå kan anföras, att, då vid föregående riksdagar minst elfva boktryckare anmält sig och varit antagna att verkställa tryckningen af bihanget till Riksdagens protokoll, hafva vid denna riksdag endast sju erbjudit

sitt biträde till detta tryckningsarbete. Uppå verkställandet åter af protokollens tryckning hafva under de senare åren aldrig mer än två boktryckare gjort anbud, tvifvelsutan i anseende till arbetets omfång och de strängare vilkor i afseende på skyndsamhet i dess utförande, som varit stadgade. Och för den tryckning, hvarom här är fråga, måste fordringar på skyndsamhet naturligtvis ännu mera stegas. Det ligger nemligen i sakens natur, hvad ock boktryckare, derom åtsporde, vitsordat, att för tryckning af en tidning, som ofta dagligen skulle utgifvas, fordras helt andra anordningar, än för åstadkommande af vanligt tryckningsarbete. Både arbetare och pressar måste stå till tidningens oinskränkta förfogande och ej mindre arbetskrafterna än ock arbetstiden, efter omständigheternas kraf, kunna ökas. Att utan all förberedelse på sådana vilkor nu under riksdagens lopp vinna någon boktryckares medverkau till det företag, hvarom fråga är, har Utskottet ansett alldeles omöjligt.

Hvad åter vidkommer spridningen af den ifrågakända skriften eller tidningen, så finnas dertill endast två utvägar, prenumeration eller lösnummerförsäljning. Att, sedan Riksdagen redan är börjad, öppna prenumeration för landsorterna å en tidning, som skulle utkomma endast under de månader riksdagen varade, har icke kunnat väntas leda till nöjaktigt resultat, emedan utskickade prenumerationslistorna icke skulle hunnit återkomma samt upplagan efter antalet prenumererade exemplar bestämmas förr än en betydlig del af tiden för tidningens utgifvande varit förliden. Ordandet åter af en lösnummerförsäljning, icke blott i hufvudstaden utan ock i större delen af landsortsstäderna skulle hafva kommit att fordra tid och sannolikt medfört kostnader samt således, utan att väsendtligen befordra ändamålet och i önskvärd utsträckning tillgodose intresset i landet för Riksdagens arbeten, bidragit att öka beloppet af, i stället för att bereda ersättning för de betydliga utgifter, som i allt fall äro från företaget oskiljaktiga.

Dessa hinder har Utskottet funnit möta Herr Carlsons förslag, i hvad det afser åstadkommande af en skrift eller tidning, som i fortlöpande nummerföljd under riksdagens lopp skulle redogöra för dennes förhandlingar.

Den kortfattade öfversigt åter af samma förhandlingar, hvilken enligt Herr Carlssons förslag borde, så snart som möjligt efter riksdagens slut, tillhandahållas allmänheten, har syns Utskottet i vigt och betydelse ingalunda vara att jemföra med den ifrågasatta redogörelsen för riksdagsarbetena, medan de påginge, och detta förnämligast af det skäl, att redan nu endast få veckor efter hvarje riksdags slut en dylik öfversigt utkommer, nemligen det i svensk författningssamling intagna riksdagsbeslutet; och om än åtskilligt kan vara att anmärka emot det sätt, hvarpå detta, efter vedertagen sed, behandlar sitt ämne, skulle dock en icke officiell bearbetning af samma ämne, hvilken sannolikt ej kunde utgifvas tidigare, än riksdagsbeslutet, i täflan med detta och med de

riksdagsöfversigter, nästan alla våra större tidningar samtidigt pläga innehålla, näppeligen kunna påräkna någon synnerligen stor spridning eller tillvinna sig en mot kostnaden för densammes åstadkommande svarande betydelse för vårt offentliga lif.

På nu anförda skäl får Utskottet alltså vördsamt hemställa:

att Herr Carlsons motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande derefter Herr Frömans i samma ämne framställda förslag, åsyftar detsamma åtgärder, hvilka först vid en blifvande riksdag skulle komma till verkställighet. Det undgår derigenom eu del af de hinder, som uppställde sig emot Herr Carlsons förslag. Sålunda förekommer anledning att antaga, det vid en stundande riksdag icke lika stor svårighet skall vara för handen att finna boktryckare, som kunna verkställa erforderligt tryckningsarbete med nödig skyndsamhet, enär två nybildade boktryckeribolag innan dess hinna bringa i verksamhet sina storartade anläggningar. Nödig tid skulle ej heller saknas att genom öppnande af prenumeration verka för spridningen af den tillämnade riksdagstidningen. Men för den viktigaste förberedande åtgärd som detta förslag ifrågasätter, och af hvilken dess genomförande väsendtligen betingas, nemligen anställande redan under denna riksdag af en protokolls-föreståndare för nästa riksmöte, hvilken skulle dels genom öppnande af en undervisningskurs i snabbskrifning under tiden intill nästkommande riksdag söka fylla behovet af snabbskrifvare, dels i öfrigt vidtaga de för företaget nödiga anordningar, möter, enligt Utskottets tanke, ett öofvervinneligt hinder i 35 § Riksdags-ordningen. Genom det der intagna stadgandet, att den betjening, hvardera Kammarren för sig *under riksdagen* anser nödig, tillsättes af talmannen och några af Kammarren dertill utsedde ledamöter, förbehålles tydligen hvarje Riksdag rättigheten att tillsätta sin betjening och betages en föregående Riksdag all befogenhet att i detta hänseende något förordna, som inskränker den efterföljande Riksdagens rätt. Och likasom det, vid sådant förhållande, icke låter sig göra att vid innevarande riksdag tillsätta den protokolls-föreståndare, som i motionen omförmäles, likaså är det omöjligt att vid denna riksdag utverka de för ändamålet erforderliga penningeanslag, då fråga derom icke blifvit väckt under den i Riksdags-ordningen stadgade motionstid.

Det är likväl, enligt Utskottets omdöme, att beklaga, att, på sätt som gång efter annan skett, förslag af enahanda syftsmål, som de nu behandlade, måst sakna framgång, hufvudsakligen af den orsak, att det ifrågasatta företaget icke varit på förhand planerat och förberedt, och i synnerhet att hindret för sådana nödiga förberedelser skall ligga i sjelfva grundlagen, hvars ny-såbe-ropad

ropade bud, på sätt anmärkt blifvit, omöjliggör en föregående Riksdags verksamhet till den efterföljandes fromma. När emellertid erfarenheten visat, att Kamrarne, så vidt ske kunnat, fått fortfarande behålla samma talmän och de personer, som haft i uppdrag att jemte talmännen tillsätta Kamrarnes kansli-betjening, i det närmaste förblifvit desamma, riksdag efter riksdag, har hos Utskottet, som lifligt intresserar sig för framgången af det företag, hvarom fråga är, den tanke uppstått, att hvad som, i anseende till formela hinder, ej kan ske på officiel väg, skulle på enskild väg och under hand låta sig göras, på det sätt, att en person, som anses skicklig att bestrida en befattning, sådan som den ifrågakända protokollsföreståndarens skulle blifva, vidtalas att genast vid innevarande riksdags slut öppna en kurs i snabbskrifning, i ändamål att undanrödja den närvarande bristen på skickliga utöfvare af nämnda färdighet, och åt samma person uppdrages att i öfrigt göra de förberedelser, han ansåge nödiga för utförande af det värf, som skulle honom anförtros, detta allt under förutsättning, ej allenast att nästkommande Riksdags talmän och komiterade för kansliernas tillsättning i Kamrarne skulle bekräfta det sålunda på god tro träffade aftalet, utan ock att sistnämnde Riksdag, då fråga derom väcktes, komme att tilldela denne protokollsföreståndare skäligen ersättning för den möda och möjligtvis äfven kostnad, han använt för de nämnda förberedelserna.

I förhoppning på en sådan — under närvarande förhållanden sannolikt den enda möjliga — lösning af den viktiga frågan, hemställer Utskottet vördsamt att, i anseende till ofvan åberopade hinder för bifall,

Herr Frömans motion ej heller må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 Mars 1874.

På Utskottets vägnar:

V. A. Fröman.

Herr von Koch har begärt att få tillkännagifvet, att han af sjukdom varit förhindrad att deltaga i detta ärendes behandling i Utskottet.

1

1

2